

ÇİN YAPIMI ÇOK ALANLI DİPLOMASİ: PARÇALANMIŞ BİR DÜNYADA YÜKSELME FIRSATI

Mayıs 2026 Sayı: 77

ÇİN YAPIMI ÇOK ALANLI DİPLOMASİ: PARÇALANMIŞ BİR DÜNYADA YÜKSELME FIRSATI

Artan rekabetle karakterize edilen bir çağ olarak 21. yüzyıl, küresel yapının nasıl dönüşmekte olduğunu göstermiştir. Bu dönüşümün ortasında Çin, hızlı yükselişiyle öne çıkmaktadır. Ekonomik bir bölgesel aktörden küresel bir etki gücüne doğru kademeli olarak evrilen Çin'in stratejisi birçok alanı kapsamaktadır. Son birkaç on yıl boyunca Çin, küresel konumunu güçlendirmek amacıyla bilinçli biçimde önemli çabalar sarf etmiştir. Çin dış politikası, basit ticaret anlaşmalarından ileriye dönük çok alanlı diplomasiye doğru genişlemiştir. Yalnızca uluslararası sisteme katılmakla kalmayıp, aynı zamanda onun yapısına işaret etmektedir. Çok alanlı diplomasi kavramı, Çin'in teknoloji, ekonomi ve diplomasi gibi farklı alanları eş zamanlı olarak kullanarak kalıcı bir küresel konum inşa etme biçimini ifade eder.

Bu analiz, çağdaş Çin diplomasisinin doğasını ele alarak, onun çok katmanlı özünü ortaya koymayı amaçlamaktadır; özellikle Pekin'in uzay, çatışmalar ve ileri teknoloji gibi farklı sektörleri tek bir amaç doğrultusunda nasıl birleştirdiğini incelemektedir. Bu sektörlerin çeşitliliği, Çin'in çok alanlı diplomasisinin doğrudan askeri çatışmadan uzun vadeli bir strateji inşasına nasıl yöneldiğini göstermeyi mümkün kılar. Bu bağlamda, bu analizi yönlendiren temel soru şudur: Çin'in diplomasisini farklı alanlara yayma stratejisi, parçalanmış bir dünyada küresel varlığını ve potansiyel gücünü nasıl artırmaktadır? Başka bir ifadeyle, her alan izole değildir; aksine birleşik bir stratejiye katkıda bulunmaktadır.

Bu konunun mantığı, uluslararası ilişkilerdeki dinamiklerin artan karmaşıklığından kaynaklanmaktadır. Gücün artık yalnızca GSYİH veya askeri kapasiteyle ölçülmediği bir ortamda, gücün diğer boyutlarını da incelemek gerekmektedir. Çin'in bunu nasıl yaptığı; uzay kabiliyetleri, küresel yarı iletken tedarik zinciri üzerindeki kontrolü ve çatışmalı bölgelerde "tarafsız" bir arabulucu olarak hareket edebilme kapasitesi gibi çeşitli alanlardan gücünü yansımasıyla görülmektedir. Çin'in dünyaya yönelik vizyonunun anlaşılması, analizin betimleyici boyutların ötesine geçmesini sağlar. Diplomasiye dair hâkim yaklaşımlar sorgulanırken, Çin'in yeni "çok alanlı" diplomasi modelinin incelenmesi, parçalanmış bir dünyada konumunun geleceğini öngörmek açısından gerekli hale gelmektedir. Bu nedenle, aşağıdaki bölümler, birleşik bir mantığı yansıtan birbirine bağlı dinamikler olarak okunmalıdır.

Bu analiz, Çin'in stratejik yeniden konumlanmasını dört ana bölüm altında sentezlemeyi amaçlamaktadır. İlk olarak, özellikle uzay diplomasisi bağlamında Çin'in küresel angajmanı incelenmektedir. İkinci olarak, Çin'in bölgesel çatışmalara yönelik dengeleyici yaklaşımı analiz edilmektedir. Üçüncü olarak, Çin'in MENA bölgesindeki stratejik genişlemesi ele alınmaktadır. Son olarak ise yükselen teknolojilerdeki rekabet dinamikleri incelenmektedir.

Uzay Diplomasisi

Çin, gücünü küresel ölçekte yansıtmak ve Batı'dan bağımsız bir yapı inşa etmek için uzayı ideal bir yüksek zemin olarak aktif biçimde kullanmayı hedeflemiştir; bu durum uzayda güç projeksiyonunu Çin'in çok boyutlu stratejisinin önemli sütunlarından biri haline getirmiştir. "Chapter 7: The Final Frontier: China's Ambitions to Dominate Space," içinde U.S.-China Economic and Security Review

Commission, Pekin'in uzay gücünü küresel ölçekte öne çıkarmak amacıyla "whole-of-government" yaklaşımını nasıl uyguladığını açıklamaktadır. Çin, uzay üstünlüğünü "informationized" çatışmaları aşmak için önemli bir unsur olarak görmektedir. Bu hedef doğrultusunda, Halk Kurtuluş Ordusu (PLA), küresel güç projeksiyonu için 1.000'den fazla uydu fırlatarak kapasitesini önemli ölçüde genişletmiş ve karşı-uzay silahlarını geliştirmiştir. As it is highlighted in the review "China's civil space ambitions go beyond science and technology and are a means to gain long-term strategic advantage. In addition to accumulating an impressive list of achievements, China has articulated ambitious plans to establish itself as the global leader in space technology and exploration, sought to reshape rules regarding international space governance, and aimed to position itself as a strategic rival to the United States" (U.S.-China Economic and Security Review Commission, 2025, pp. 402-403). Bu bağlamda, Çin'in "global commons" üzerinde kendi normlarını entegre ederek etkiye bulunmak istemesi anlaşılabilir. Özellikle Küresel Güney'deki ortak ülkelerle kurduğu teknolojik bağımlılıklar, Çin'in uydu ve uzay yönetimi alanında ortaya çıkan standartlara katkı sağlama motivasyonunu göstermektedir.

Çin'in dünyadaki stratejik yeniden konumlanması, büyük ölçüde ABD "hegemonyasına" yönelik güçlü karşıtlığından kaynaklanmaktadır. Bu motivasyon, Rusya ile iş birliği aracılığıyla da görülmektedir. Çin uzay gücünü bağımsız şekilde ortaya koymak istese de, bu aşamada Rusya ile iş birliği hâlâ gereklidir. In the article "The Limits of the China–Russia Strategic Partnership in Military Space Cooperation" by Tahir Azad, iki ülke arasındaki iş birliğinin doğası ortaya konulmaktadır. Çin-Rusya iş birliği, ABD

egemenliğine karşı ortak bir reddiye ile motive edilmekte, ancak "selective integration" ile tanımlanmaktadır. Bu ortaklık, International Lunar Research Station (ILRS) ve BeiDou ile GLONASS navigasyon sistemlerinin entegrasyonu gibi iş birliği alanlarıyla güçlendirilmektedir. Bu iş birliği bazı alanlarda gerçek ve işlevsel görünse de, özellikle hassas askeri alanlarda her iki ülke de temkinli davranmaktadır. As emphasized by Azad, "In Chinese strategic thought, space is becoming more and more important for "informatized" and "intelligentized" warfare, where strong networks, remote sensing, and positioning services give you a big edge. Working with Russia can be helpful, but China still values independence, redundancy, and variety more" (Tahir Azad, 2026, pp. 3). Bu bağlamda Çin'in daha çok siyasi bir hizalanma sinyali işlevi gören stratejik ve faydacı bir iş birliği aradığı söylenebilir. Bu tür bir iş birliği, Artemis Accords gibi Batı öncülüğündeki koalisyonlara karşı güçlü bir diplomatik denge unsuru oluşturmaktadır. Bu mantık, Çin'in varlığını nasıl işaretlediğini ortaya koyar. Bu varlık dikkatle inşa edilmekte, yaptırımlara maruz kalan Rusya ile ilişkilerde temkinli davranılmakta ve aşırı angajmandan kaçınılarak sorumlu ve bağımsız bir küresel aktör imajı korunmaktadır. Bu strateji, Çin'in güç projeksiyonu ve küresel normları şekillendirme hedefi doğrultusunda çok alanlı diplomatik yaklaşımını beslemektedir.

Çin'in Bölgesel Savaşlara Yönelik Dengeleyici Yaklaşımı

Çin, çağdaş bölgesel çatışmalarda yer alırken araçsal bir tarafsızlık sergilemektedir. Bu tarafsızlık, bağımsız bir ilke olmaktan ziyade stratejik bir araç olarak işlemektedir. Parçalanmış

uluslararası sistem, Pekin'e siyasi olarak tarafsız kalırken ilişkilerini sürdürme fırsatı sunmaktadır. Bu dinamik özellikle Çin'in Rusya-Ukrayna savaşı ve ABD-İran gerilimlerinde sergilediği stratejik davranışta ve tarafsızlığı çok alanlı diplomasisinin bir unsuru olarak kullanmasında görülmektedir.

Çin'in Rusya-Ukrayna savaşındaki rolü, stratejik kaygılarla şekillenen temkinli bir yaklaşımı göstermektedir. 12 maddelik barış önerisi ve özel temsilcilerin görevlendirilmesi aracılığıyla Çin, çatışma çözümüne bağlı bir imaj yansıtmaya çalışmış, ancak bunu açık bir ihtiyat çerçevesinde gerçekleştirmiştir. As it is highlighted by Nur Rachmat Yuliantoro in the article "China's Role in International Conflict Mediation and Its Implications for International Relations", China keeps advocating for peaceful resolution without necessarily being involved in internal issues. "China has demonstrated prudence in not overtly backing Russia's military actions, which could jeopardize its relations with Europe and other global powers" (Nur Rachmat Yuliantoro, 2025, pp. 8). Bu bağlamda Çin'in diplomatik davranışı, Avrupa ile ticaret ve yatırım ilişkilerini korurken, Rusya ile stratejik iş birliğini sürdürme gerekliliği arasında denge kurma çabasıyla açıklanabilir. Bu durum, Çin'in stratejik olarak dengeli bir arabulucu olma kapasitesine işaret etmektedir. Bu da Çin'in bölgesel çatışmalara katılımının, yeniden konumlanma sürecini dengelemek amacıyla dikkatle kurgulandığını göstermektedir. Çin'in arabuluculuk rolü, aynı zamanda Batı dışı bir etki biçimini yeniden tanımlama girişimi olarak da değerlendirilebilir. Belki de Çin'in rolü, Rusya-Ukrayna savaşını çözmekten ziyade, bu çatışma içerisinde kendisini konumlandırmakla ilgilidir. As emphasized

by Nur Rachmat Yuliantoro "The nation's expanding diplomatic influence, facilitating mediation in international conflicts, positions it as an attractive alternative for Western countries" (pp. 4). Bu ikili yapı, Çin bağlamında tarafsızlığın mutlak bir ilke değil, stratejik bir araç olarak işlediğini ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede, Nisan 2026'da ABD-İran müzakerelerinin başarısızlığına Çin'in verdiği tepki, diplomatik arabuluculuğun küresel liderlik algısını şekillendirmek amacıyla nasıl kullanıldığını göstermektedir. Çin, Washington ve İslamabad'daki doğrudan görüşmelerin çökmesiyle oluşan boşluğa hızla müdahil olarak, Batı müdahaleciliğine alternatif sistematik bir aktör olarak görünmeyi hedeflemiştir. As noted in the article "China's position after the failure of the U.S.-Iran negotiations", by Nadia Helmi "China positions itself as a more stable and rational international partner compared to the United States, with Chinese President Xi Jinping seeking to play the role of a peaceful mediator to fill the diplomatic vacuum left by the failure of Washington's talks with Tehran" (pp. 1). Bu bağlamda, Çin'in barış odaklı profili, enerji altyapısının korunmasına vurgu yapan Five-Point girişimi ile güçlendirilmiştir; bu durum hem maddi çıkarlarına hizmet etmekte hem de küresel kamuoyuna hitap etmektedir. Çin, bir krizi fırsata dönüştürerek, istikrarın baskıyı maksimize etmek yerine ortak gelecek ilkesi üzerinden sağlanabileceğini ileri sürmektedir. Bu yaklaşım, Çin'in daha geniş çok alanlı stratejisiyle uyumlu olup, jeopolitik hizalanmaları koruma ve alternatif bir küresel lider olarak görünme amacını pekiştirmektedir.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da Çin'in Genişlemesi

Çin'in Orta Doğu'daki genişlemesi son on yılda giderek artmıştır. China's Arab Policy Paper (2016), Çin hükümeti tarafından yayımlanan ilk kapsamlı resmi belge olarak, Çin'in Arap dünyasıyla ilişkilerini tanımlamaktadır. Bu belge yalnızca farklı sektörlerde ortaklığı derinleştirmeyi amaçlamakla kalmaz, aynı zamanda Çin'in Orta Doğu'da inşa etmeyi hedeflediği yol haritasını da ortaya koymaktadır. As it is highlighted in the Policy Paper 'إن الصين التي تعتبر أكبر بلد نام في العالم، تعمل بكل طاقتها على تحقيق "الهدفين المنشويين" وبناء دولة اشتراكية حديثة غنية وقوية وديمقراطية ومتحضرة ومتناغمة وتحقيق الحلم الصيني للنهضة العظيمة للأمة الصينية. ستواصل الصين رفع راية السلام والتنمية والتعاون والكسب المشترك، وتسلك طريق التنمية السلمية بلا تغيير، وتلتزم باستراتيجية الانفتاح القائمة على المنفعة المتبادلة والكسب المشترك بلا تزعر، سعياً إلى إقامة علاقات دولية من نوع جديد تتمركز على التعاون' (China, regarded as the largest developing country in the world, is exerting every effort to achieve the "Two Centenary Goals" and to build a modern socialist state that is prosperous, strong, democratic, culturally advanced, and harmonious, as well as to realize the Chinese Dream of the great rejuvenation of the Chinese nation. China will continue to uphold the banner of peace, development, cooperation, and mutual benefit, steadfastly pursue the path of peaceful development, and remain committed to a strategy of opening up based on mutual benefit and win-win outcomes, with the aim of fostering a new type of international relations centered on cooperation and mutual gain) (2016, pp. 2). Bu bağlamda "Chinese Dream" ve Çin ulusunun yeniden yükselişi vurgusu açıkça görülmektedir. Çin, Orta Doğu ile iş birliği ve karşılıklı kazanç ("win-win") temelinde ilişkilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu politika belgesi, Orta Doğu'nun son yıllarda Çin'in

küresel stratejisinde nasıl merkezi bir konuma geldiğini anlamak açısından kritik önemdedir. 2024 yılında yaklaşık 39 milyar dolar, 2025'in ilk yarısında ise 19.4 milyar dolar Belt and Road Initiative (BRI) yatırımları bu bölgeye yönlendirilmiştir. Bu genişleme, işlem odaklı ilişkilerden enerji, altyapı ve finansal anlaşmalar gibi alanlarda daha sistematik bir yaklaşıma geçişi yansıtmaktadır. Bu sektörlerin tek bir dinamik içinde bütünleşmesi, Çin'in etkisini geleneksel kaynak çıkarımının ötesine taşımaktadır. Çin'in Orta Doğu'daki altyapı gücü stratejisi büyüdükçe, ülke yalnızca ticari bir ortak olmaktan çıkarak bölgesel istikrarın göz ardı edilemez bir aktörü haline gelmektedir. Suudi Arabistan ve Irak ile yapılan uzun vadeli anlaşmalar ve BAE, Umman ve İran'daki büyük ulaşım ve liman projeleri, Çin'in fiziksel yatırımlarını güçlü bir diplomatik kaldıraç aracına dönüştürmesini sağlamaktadır.

Kuzey Afrika'da ise ilişki yapısal bir asimetri ile tanımlanmaktadır. Çin, bölgenin kalkınması için gerekli bir ortak haline gelmiş olsa da, bölge küresel ticaret ve yatırımlar açısından ikincil konumda kalmaktadır. As highlighted by the European Institute of the Mediterranean (IEMed) "Il existe une substantifique asymétrie dans les rapports entre l'Afrique du Nord comme région méditerranéenne et la Chine en tant que nation." (There is a substantial asymmetry in the relationship between North Africa as a Mediterranean region and China as a nation). Bu bağlamda Çin'in ekonomik gücü Kuzey Afrika'da belirleyici olmakla birlikte, bölgenin önemi jeopolitik amaçlarla da ilişkilidir. Kuzey Afrika devletleri, özellikle Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kurumlarda oy kullanımı yoluyla Çin'in çok alanlı diplomasi dinamiğine dolaylı katkı sağlamaktadır. Bu durum Çin'in ekonomik ve yatırım gücünü küresel meşruiyet kazanımına

dönüştürmesini mümkün kılmaktadır. Aynı zamanda bu yaklaşım, giderek parçalanmış bir düzende Batı hâkimiyetiyle rekabet eden bir anlatının inşasına da hizmet etmektedir. Bu sırada, Orta Doğu'daki istikrarsızlık, özellikle Hürmüz Boğazı'nı etkileyen son gelişmeler, Çin'in enerji ithalatı için rota stratejisini çeşitlendirmeye hazır olduğunu göstermiştir. Cezayir, özellikle Sonatrach ve Sinopec arasındaki petrol, gaz ve LNG alanındaki iş birlikleriyle stratejik bir ortak olarak öne çıkmaktadır. The South China Morning Post opinion article on China's growing North African presence, that the Chinese expansion in North Africa is a complementary corridor for the reconfiguration of its economic geography. Bu bağlamda Çin'in özellikle bölgesel krizler karşısında çift yönlü bir strateji izlediği görülmektedir. Orta Doğu'daki angajmanlarını sürdürürken, eş zamanlı olarak Kuzey Afrika'da bir "plan B" oluşturmaktadır. İstikrarsızlık dönemlerinde bile Çin'in enerji operasyonlarının sürekliliği ve kâr üretimi, uzun vadeli küresel konumlanması açısından kritik öneme sahiptir. Bu strateji, Pekin'in esnekliğini ve Kuzey Afrika ortaklıklarını küresel güç projeksiyonunun araçlarına dönüştürme kapasitesini ortaya koymaktadır.

Yükselen Teknolojilerde Rekabet

Teknolojik egemenlik, Çin'in dış politikasında temel bir araç haline gelmiştir. Çin, yükselen teknolojilerdeki rekabeti stratejik diplomasiye dönüştürmeye çalışmaktadır. Yarı iletken sektörü, Çin'in ileri çiplere olan ihtiyacını ve Tayvan'ın özellikle TSMC aracılığıyla küresel üretimde oynadığı merkezi rolü ortaya koymaktadır. Bu durum, tedarik zincirlerini ABD ile jeopolitik rekabetin bir alanına dönüştürmüştür. Center for Strategic and International Studies (CSIS) analizlerine

göre, yarı iletken üretimi üzerindeki kontrol hem ekonomik hem de askeri dayanıklılıkla doğrudan ilişkilidir. Çin bu duruma karşılık olarak öz yeterliliğe dayalı bir strateji izlemektedir. Made in China 2025 gibi girişimler, özellikle yapay zekâ, yarı iletkenler ve telekomünikasyon alanlarında yerel inovasyona öncelik verildiğini göstermektedir. Çin'in teknolojik özerklik hedefi yalnızca savunmacı bir yaklaşım değil, aynı zamanda entegratif ve etkileyici bir kapasiteyi de yansıtmaktadır. Çin, teknolojisini diplomatik stratejisinin bir parçası haline getirmekte; bu durum akademik literatürde "Digital Silk Road" olarak tanımlanmaktadır. As highlighted by the Mercator Institute for China Studies (MERICS), China is seeking to exporting technical standards and influencing the architecture of emerging digital technologies, through global 5G infrastructure, AI, and surveillance technology. Bu bağlamda teknolojik gelişim, Çin standartlarının ve altyapı etkisinin küresel ölçekte entegre edildiği bir "informatized diplomacy" biçimi olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak, Çin'in teknolojik egemenliği hem Batı'nın sınırlama politikalarına karşı bir kalkan hem de güç projeksiyonu için "soft-hard" bir diplomatik araç işlevi görmektedir.

Sonuç

Jeopolitik rekabetler, teknolojik yarış ve bölgesel istikrarsızlık küresel düzenin parçalanmasına katkıda bulunurken, Çin'in yükselişi gücün nasıl çok boyutlu biçimde kullanılabileceğini gösteren dikkatli bir stratejik inşa olarak ortaya çıkmaktadır. Bu analiz boyunca, Çin'in farklı alanları birleştirerek tek bir amaca hizmet eden çok katmanlı bir yapı oluşturduğu açıkça görülmüştür. Uzay kabiliyetleri, bölgesel genişleme, teknolojik gelişim ve çatışma arabuluculuğunu bir araya getiren Çin,

kendisini küresel ölçekte konumlandırmaya yönelik uzun vadeli bir yol inşa etmektedir. Bu bağlamda Çin'in çok alanlı diplomasisi, geleneksel etki biçimlerinin ötesine geçişin açık bir yansımasıdır. Çin, küresel hedefleriyle uyumlu, daha karmaşık ve bütünlüklü bir model geliştirmektedir. Uzay alanında Pekin yalnızca teknolojik gelişimi değil, aynı zamanda küresel ortak alanların yönetişimini etkileme kapasitesini de hedeflemektedir. Çatışmalarda ise Çin'in araçsal tarafsızlığı, stratejik ilişkilerini korumasına olanak tanırken, Batı'ya alternatif meşru bir diplomatik aktör olarak görünmesini sağlamaktadır. Orta Doğu ve Kuzey Afrika genelinde ise ekonomik angajman ve altyapı genişlemesi, uzun vadeli siyasi kaldıraç gücüne dönüşmektedir. Yükselen teknolojiler bağlamında ise bağımlılık, öz yeterlilik ve küresel standartların yayılması aracına dönüşmektedir.

Çin stratejisinden ortaya çıkan temel unsur yalnızca güç birikimi değil, bu gücün entegrasyon biçimidir. Her alanın diğerini güçlendirmesiyle Çin, parçalanmayı bir sınırlama değil, bir yükselme fırsatı olarak kullanmaktadır. Birbirine bağlı alanlar inşa edebilme kapasitesi, gücün giderek daha da dağınık hale geldiği bir dünyada önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bununla birlikte, Çin'in alternatif bir küresel güç olma hedefi bazı içsel gerilimleri de ortaya koymaktadır. Örneğin, tam bağımsız küresel kapasite arayışı, özellikle kritik teknolojilerde devam eden bağımlılıklarla birlikte varlığını sürdürmektedir. Benzer şekilde, Çin'in çatışmalardaki tarafsızlığı stratejik olmakla birlikte uzun vadeli hedefleri açısından belirsizlik taşımaktadır. MENA bölgesindeki genişleme de hem iş birliği hem de direnç üretmektedir; bu durum büyük ölçüde yerel aktörlerin Çin'in rolünü nasıl algıladığına bağlıdır. Bu sınırlılıklar, Çin stratejisinin zayıflığı değil, aksine

parçalanmış bir dünyada böyle bir yaklaşımın sürdürülmesinin karmaşıklığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Çin'in çok alanlı diplomasisi yalnızca küresel varlığını artırmayı değil, aynı zamanda kendi normlarını sisteme entegre etmeyi hedeflemektedir. Ekonomik güç, teknolojik gelişim ve diplomatik esnekliği bir araya getiren Çin, yalnızca küresel sistemin bir katılımcısı değil, aynı zamanda kuralların yeniden tanımlanmasına katkıda bulunan alternatif bir aktör olarak konumlanmaktadır. Bu bağlamda, küresel parçalanma Çin'in yükselişini sınırlamak yerine, onun çok alanlı diplomasi stratejisinin gelecekteki konumunu pekiştirebileceği bir zemin sunmaktadır.

KAYNAKÇA

CHAPTER 7: THE FINAL FRONTIER: CHINA'S AMBITIONS TO DOMINATE SPACE
https://www.uscc.gov/sites/default/files/2025-11/Chapter_7--The_Final_Frontier_Chinas_Ambitions_to_Dominate_Space.pdf

The Limits of the China–Russia Strategic Partnership in Military Space Cooperation
[the-limits-of-space-cooperation](https://www.uscc.gov/sites/default/files/2025-11/the-limits-of-space-cooperation.pdf)

China's Role in International Conflict Mediation and Its Implications for International Relations
<https://jurnal.amikom.ac.id/index.php/nsjis/article/view/2051/735>

China's position after the failure of the US-Iran negotiations
<https://moderndiplomacy.eu/2026/04/13/china-s-position-after-the-failure-of-the-us-iran-negotiations/>

How China is plugging energy supply gaps left by US-Iran conflict
<https://www.reuters.com/markets/commodities/how-china-is-plugging-energy-supply-gaps-left-by-us-iran-conflict-2026-04-14/>

وثيقة سياسة الصين تجاه الدول العربية
https://www.fmprc.gov.cn/ara/zxxx/201601/t20160119_9598170.html

Présences chinoises en Afrique du Nord
Méditerranéenne

<https://www.iemed.org/publication/presences-chinoises-en-afrique-du-nord-mediterraneenne/?lang=fr>

La Chine en Afrique : une nouvelle
hégémonie

<https://asiacentre.eu/wp-content/uploads/2023/01/la-chine-en-afrique-JP-.pdf>

China's Digital Silk Road

<https://www.csis.org/analysis/chinas-digital-silk-road>

China's Digital Rise

<https://merics.org/en/report/chinas-digital-rise>

القبطية الأحادية للنظام الدولي: أي مكانة للصين؟ -

Unipolarity of the International System: What
status for China?

<https://siyasatarabiya.dohainstitute.org/ar/issue/046/Pages/Siyassat46-2020-Benantar-Soltani.pdf>

Made in China 2025: Evaluating China's
Performance

<https://www.uscc.gov/research/made-china-2025-evaluating-chinas-performance>

Huawei is quietly dominating China's
semiconductor supply chain

<https://merics.org/en/report/huawei-quietly-dominating-chinas-semiconductor-supply-chain>

DİPLOMATİK İLİŞKİLER ve POLİTİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER for DIPLOMATIC AFFAIRS and POLITICAL STUDIES

+90 216 310 30 40 info@dipam.org

+90 216 310 30 50 www.dipam.org

Merdivenköy Mah. Nur Sok. Business İstanbul
A Blok Kat:12 No:115, Kadıköy/İstanbul

YAZAR HAKKINDA

Malek Boughzala, Beykoz Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü dördüncü sınıf öğrencisidir. Temel araştırma alanları arasında göç ve insan güvenliği bulunmaktadır. Boughzala, hâlihazırda DİPAM'da stajyer olarak göç dinamikleri üzerine çalışmalarını sürdürmektedir.